

Marta Resiak-Urbanowicz

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

FUNDUSZE STRUKTURALNE UNII EUROPEJSKIEJ W ROZWOJU MAŁYCH MIEJSCOWOŚCI TURYSTYCZNYCH (NA PRZYKŁADZIE GMINY JEDLINA-ZDRÓJ)

Streszczenie: Działania samorządów lokalnych w zakresie turystyki mają w większości charakter dobrowolny i są wynikiem podjętej przez gminę strategicznej decyzji dotyczącej roli turystyki w jej rozwoju społeczno-gospodarczym [Zmysłony 2008, s. 25]. Władze samorządowe, które postrzegają turystykę jako jeden z czynników wzrostu gospodarczego na swoim terenie, poszukują sposobów finansowania jej rozwoju. Realizacja tego zadania powinna odbywać się przez wykorzystanie miejscowych zasobów i czynników rozwoju oraz poszukiwanie i wykorzystywanie źródeł kapitału zewnętrznego [Borkowski, Mazanek 2004, s. 85]. Finansowanie rozwoju turystyki z funduszy unijnych jest przykładem wykorzystania lokalnych środków w połączeniu z zewnętrznymi źródłami kapitału. Celem artykułu jest wskazanie możliwości wykorzystania funduszy unijnych dla rozwoju turystyki w regionie na przykładzie gminy Jedlina-Zdrój.

Słowa kluczowe: fundusze Unii Europejskiej, rozwój turystyki w regionie, samorząd lokalny.

1. Wstęp

Polityka regionalna Unii Europejskiej opiera się na założeniu, że jedną z przyczyn nierównomiernego rozwoju regionalnego są różnice w produktywności i konkurencyjności gospodarki regionów. Zatem poprawianie ich konkurencyjności służy trwałemu i zrównoważonemu rozwojowi regionów. Z punktu widzenia możliwości realizacji projektów turystycznych najważniejsze są 4 programy: Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR), Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP), Sektorowy Program Operacyjny – Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich, Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III [Internet 1].

Z racji złożoności produktu turystycznego zakres inwestycji w ramach rozwoju turystyki jest bardzo szeroki i odnosi się zarówno do inwestycji komunalnych, pośrednio wpływających na podnoszenie atrakcyjności obszaru, jak i do inwestycji czysto turystycznych.

Kluczową rolę w kształtowaniu rozwoju turystyki jako działalności gospodarczej odgrywają samorządy gminne jako jednostki o dużym potencjale środków i szerokim zakresie kompetencji [Dziemianowicz i in. 2001, s. 26]. Jednostki samorządu terytorialnego upatrują w funduszach pomocowych UE szansy na działalność inwestycyjną w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej oraz turystycznej. Inwestycje te powodują podniesienie ich atrakcyjności i wpływają pozytywnie na postrzeganie gminy przez inwestorów prywatnych, często spoza danego regionu. Dzięki wykorzystaniu środków UE możliwe jest podnoszenie atrakcyjności turystycznej, a co za tym idzie – wzrost konkurencyjności regionów i ich dalszy rozwój. Przykładem gminy, która dzięki pomocy finansowej Unii Europejskiej próbuje wyrwać się z wielu miejscowości turystycznych regionu Gór Wałbrzyskich i konkurować z większymi i atrakcyjniejszymi, jest Jedlina-Zdrój. Postępowanie samorządu gminnego wskazuje, że dzięki wykorzystaniu dodatkowych środków finansowych można podnosić atrakcyjność turystyczną zgodnie z ustalonymi planami i strategiami działania.

2. Inwestycje jako czynnik rozwoju turystyki w regionie

Czynnikiem decydującym o rozwoju gospodarki turystycznej w miejscowości, gminie czy regionie jest oferta dotycząca walorów turystycznych, urządzeń infrastruktury techniczno-ekonomicznej, urządzeń podstawowych i uzupełniających, powiązanych przestrzennie i funkcjonalnie [Kornak, Rapacz 2001, s. 32-33]. Mechanizm konkurencji sprawia natomiast, że uzyskanie przewagi na rynku wiąże się z koniecznością podejmowania przez konkurujące podmioty działań podnoszących ich atrakcyjność. Atrakcyjność regionów warunkowana jest przez walory turystyczne oraz szeroko rozumianą infrastrukturę techniczną i społeczną. W ramach infrastruktury technicznej najważniejsze inwestycje dotyczą: transportu publicznego, telekomunikacji, usług komunalnych, finansowych, usług gwarantujących porządek publiczny i bezpieczeństwo itp. oraz zaopatrzenia obszaru w wodę, gaz i energię elektryczną i jednoczesnego zapewnienia ochrony walorów środowiska przyrodniczego (sieć kanalizacyjna, lokalne oczyszczalnie ścieków). W zakresie infrastruktury społecznej najważniejsze wydają się inwestycje w służbę zdrowia, urządzenia kulturalno-oświatowe oraz sportowo-rekreacyjne [Kornak, Rapacz 2001, s. 33].

Inwestycje służą budowaniu przewagi konkurencyjnej regionu [Jędrzejczyk 2004, s. 89] i muszą być podejmowane zarówno przez podmioty sektora prywatnego, jak i samorząd lokalny. Środki na inwestycje turystyczne pochodzące od inwestorów prywatnych dotyczą głównie usług *stricto* turystycznych, a te z budżetu państwa dotyczą ochrony dóbr kultury narodowej oraz inwestycji paraturystycznych. Ich celem jest zachęcanie przyszłych inwestorów prywatnych do angażowania swoich środków w rozwój lokalny.

Ze względu na to, że rozwój turystyki stanowi ustawowe zadanie samorządów gminnych, muszą być realizowane inwestycje infrastrukturalne, gdyż to one są wa-

runkiem niezbędnym do jej rozwoju [Nawrot, Zmysłony 2004, s. 53]. Tak więc zadania własne, służąc zaspokojeniu zbiorowych potrzeb mieszkańców gminy, należą również do działań stwarzających warunki do rozwoju turystyki. Wysoka kapitałochłonność i długi okres realizacji inwestycji infrastruktury technicznej i społecznej stanowią poważną barierę w kontekście ograniczonych możliwości ich finansowania przez samorządy gminne [Kachniewska 2008, s. 81].

Do źródeł finansowania wewnętrznego w zakresie turystyki zaliczyć można: kredyty bankowe, emisje obligacji przez samorząd terytorialny, środki pomocowe Unii Europejskiej, partnerstwo publiczno-prywatne.

3. Turystyka w polityce strukturalnej Unii Europejskiej

Polityka strukturalna Unii Europejskiej zakłada zmniejszenie różnic w rozwoju poszczególnych obszarów Wspólnoty i dzielona jest na politykę regionalną i politykę spójności. Polityka regionalna może być prowadzona przez władze zarówno centralne, jak i regionalne. Celem polityki regionalnej jest optymalne wykorzystanie zasobów regionów do trwałego wzrostu gospodarczego oraz podniesienia ich konkurencyjności. Prowadzona jest ona za pomocą funduszy strukturalnych [Butowski 2005, s. 10-11].

Programy przedakcesyjne to programy, których najważniejszym zadaniem było przygotowanie Polski do członkostwa w UE oraz pomoc w wyrównaniu różnic gospodarczych. W Polsce funkcjonują trzy fundusze przedakcesyjne: PHARE, ISPA, SAPARD.

Głównym celem polityki strukturalnej (regionalnej) Unii Europejskiej jest zmniejszanie zróżnicowania rozwoju regionów. Wydatki na realizację tego zamierzenia stanowią ponad 1/3 budżetu wspólnotowego. Głównym instrumentem finansowym tej polityki są następujące fundusze strukturalne:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS), który wspiera:
  - Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR),
  - Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR) [Butowski 2005, s. 11-13].

W celu zaprogramowania i rozdysponowania pomocy z funduszy pomocowych Polska przygotowała Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2004-2006 oraz Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO) na lata 2007-2013. Są to strategiczne, średniookresowe dokumenty planistyczne, scalające rozwiązania horyzontalne, sektorowe i regionalne na poziomie krajowym oraz określające kierunki interwencji publicznej o charakterze strukturalnym w kolejnych latach po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej [Butowski 2005, s. 25].

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zostaliśmy objęci w całości celem 1 wspólnotowej polityki regionalnej, który obejmuje wspieranie rozwoju i struktu-

ralnego dostosowania regionów słabo rozwiniętych. Cel ten współrealizowany jest z funduszy strukturalnych oraz z Funduszu Spójności.

Rozwinięcie i uszczegółowienie NPR-u zawierają programy operacyjne. W latach (2004-2006) były realizowane Sektorowe Programy Operacyjne (SPO): SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich, SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb, SPO Transport i Gospodarka Morska, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Pomoc Techniczna.

Równoległe z realizacją SPO i ZPORR realizowane były duże projekty (ponad 10 mln euro) współfinansowane z Funduszu Spójności. Podobnie jak w programie ISPA wsparcie uzyskały dwa sektory: transport i środowisko. Z funduszy strukturalnych dodatkowo są finansowane programy o charakterze horyzontalnym, tzw. inicjatywy wspólnotowe, m.in. INTERREG – współpraca gospodarcza regionów przygranicznych, EQUAL – promocja równości szans kobiet i mężczyzn [Wojtaszczyk 2005, s. 75].

Cel główny Narodowej Strategii Spójności to tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej [*Narodowe... 2007*, s. 40].

W ramach NSRO na lata 2007-2013 realizowane są Programy Operacyjne (PO): Infrastruktura i Środowisko, Innowacyjna Gospodarka, Rozwój Polski Wschodniej, Regionalne Programy Operacyjne, Europejska Współpraca Terytorialna, Pomoc Techniczna, Program Kapitał Ludzki.

Polityka turystyczna Unii Europejskiej nie jest traktowana sektorowo, lecz jako zbiór zadań o charakterze kompleksowym, pochodzących z różnych dziedzin polityki unijnej. Polityka ta jest wsparciem dla europejskiej polityki regionalnej, której celem jest stworzenie na całym obszarze Unii jednakowych warunków życia i pracy, czyli zmniejszanie różnicowania wewnętrznego przez wspieranie harmonijnego rozwoju życia gospodarczego [Internet 4]. Gospodarka turystyczna UE wspierana jest głównie za pośrednictwem dotacji z funduszy europejskich oraz pożyczek Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Najważniejszym celem tego wsparcia jest doskonalenie oferty turystycznej poszczególnych regionów Unii, wzrost profesjonalizmu zatrudnionych w sektorze turystycznym, wspieranie kooperacji przedsiębiorstw, opracowanie i wdrożenie strategii rozwoju.

Projekty turystyczne, przygotowywane przez różne grupy potencjalnych beneficjentów, mogą być realizowane w ramach trzech programów operacyjnych z NPR-u, tj. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich. W ramach NSRO projekty turystyczne mogą być realizowane z Programów Operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko, Regionalne Programy Operacyjne, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Euro-

pejska Współpraca Terytorialna. Ponadto pewne przedsięwzięcia turystyczne przygotowywane przez podmioty publiczne mogą być realizowane w ramach Inicjatywy wspólnotowej INTERREG [Butowski 2005, s. 55].

Wszystkie działania z zakresu turystyki oparte na założeniach w Narodowym Planie Rozwoju oraz Narodowej Strategii Spójności mają za zadanie przyczynić się do wzrostu udziału tej gałęzi gospodarki w tworzeniu dochodu narodowego i zatrudnieniu na poziomie zarówno krajowym, jak i regionalnym. Mają one także wpływać na podniesienie atrakcyjności turystycznej i gospodarczej regionów.

W ramach ZPORR przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu turystyki mogą być realizowane w priorytecie 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów, działanie 1.4. Rozwój turystyki i kultury [Butowski 2005, s. 56].

Celem priorytetu jest wzrost atrakcyjności regionów przez oddziaływanie na ich mocne strony za pomocą inwestycji w infrastrukturę. Priorytetowo były traktowane projekty dotyczące modernizacji i rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej wpływającej na wzrost potencjału regionu jako całości [Butowski 2005, s. 56].

Priorytet 3. Rozwój lokalny w celach częściowych również dotyczy turystyki przez: wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego; przez rozwój i poprawę stanu infrastruktury turystycznej, wypoczynkowej, a także obiektów kulturowych; tworzenie środowiska przyjaznego dla rozwoju mikroprzedsiębiorstw; poprawę jakości środowiska.

W ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw realizowane były priorytety niemające charakteru branżowego, dlatego wsparcie dla przedsiębiorstw turystycznych było dostępne na takich samych zasadach jak dla firm z innych sektorów [Butowski 2005, s. 85].

Wsparcie przemian strukturalnych terenów wiejskich i rolnictwa określone w SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich dla Przedsięwzięć Turystycznych było możliwe przez realizację dwóch działań priorytetu 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich: odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego oraz różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów [Butowski 2005, s. 98-99].

Podstawowym celem działań planowanych do realizacji w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest: „podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów przez rozwój infrastruktury technicznej, przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej”. Cele turystyczne realizowane mogą być w ramach priorytetu 11. Kultura i dziedzictwo kulturowe [Internet 3].

Regionalne Programy Operacyjne na lata 2007-2013 (RPO) zakładają inwestycje, które muszą być zrealizowane na terenie danego województwa. Priorytety w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych są do siebie zbliżone. Zazwyczaj w ich ramach można pozyskać dofinansowanie na inwestycje związane

ze zdrowiem, edukacją, rozwojem miast, turystyką, społeczeństwem informacyjnym, promocją regionu, rozwojem firm, szczególnie z sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach PO Rozwój Obszarów Wiejskich rolnicy mogą otrzymać dotacje m.in. na rezygnację z gospodarstwa i zmianę jego profilu, np. na gospodarstwo agroturystyczne, lub założenie swojej firmy.

4. Projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej na przykładzie gminy Jedlina-Zdrój

Gmina Jedlina-Zdrój leży w południowej części województwa dolnośląskiego, w powiecie wałbrzyskim. Jest miastem uzdrowiskowym położonym na Pogórze Wałbrzyskim w dolinie górskiej na wysokości 500-600 m n.p.m. pomiędzy pasmem Gór Wałbrzyskich i Gór Sowich. Z trzech stron miejscowość otaczają zalesione stoki wzgórz. Dolina otwarta jest od południa i południowego wschodu, dzięki czemu osłonięta jest od ostrych wiatrów, ma łagodniejszy klimat i większe nasłonecznienie niż okoliczne miejscowości [Internet 2]. Według danych z 31 grudnia 2010 r. miasto liczyło 5063 mieszkańców [Ludność ... 2010, s. 46].

Gmina podzielona jest na cztery obszary funkcjonalno-przestrzenne [Studium... 2010, s. 10]:

- obszar o głównej funkcji uzdrowiskowej, który obejmuje centralną część miasta,
- obszar o funkcji turystyczno-funkcjonalnej, ściśle związany z funkcją uzdrowiskową,
- obszary leśne,
- obszary osadnicze o głównej funkcji mieszkaniowo-usługowej, które obejmują sfery zurbanizowane.

Najstarsze wzmianki o mieście pochodzą z XIII wieku, a nazwa wywodzi się od rosnących tu wówczas wspaniałych lasów jodłowych. W XVI wieku odkryto pierwsze źródła wody mineralnej, a w XVIII wieku uznano je za lecznicze i zaczęto korzystać z nich na większą skalę. Powstał kurort znany na całym Śląsku. W 1768 r. Jedlina otrzymała prawa miejskie. W latach 1902-1903 miejscowość przeżywała swój okres świetności. Znana była na Śląsku jako uzdrowisko z szeroką działalnością kulturalną i rozrywkową. Funkcjonowały liczne hotele, pensjonaty i domy gościnne [Adamska i in. 1998, s. 8-128].

Po 1945 r. zaniechano eksploatacji wód mineralnych, a po 1962 r. Jedlinę-Zdrój włączono do zespołu uzdrowisk w Szczawnie-Zdroju, skąd dowożono wody lecznicze do kąpeli i inhalacji. Na zlecenie Zarządu Uzdrowiska Szczawno-Jedlina w 2003 r. dokonano odwiertu dawnych źródeł do głębokości ok. 500 m, dwa lata później rozpoczęto eksploatację tych wód do kąpeli leczniczych [Internet 2].

Wcześniej, bo już w 1995 r., samorząd miasta podejmował próby przywrócenia nieczynnej budowli pijalni wód mineralnych jej dawnej funkcji, lecz dopiero

w 2006 r. ze środków unijnych zrealizowano kompleksową przebudowę pawilonu oraz jego otoczenia. Wymieniono uszkodzone elementy drewnianej konstrukcji, wykonano nowe pokrycie dachowe, w miejsce powierzchni między słupami wmontowano oszklone witryny. W środku ułożono posadzkę oraz wykonano źródło do czerpania wody. Na zewnątrz odnowiono ogrodzenie oraz nawierzchnię z kostki kamiennej [Internet 2].

W Jedlinie-Zdroju leczona jest dychawica oskrzelowa, przewlekłe nieżyty dróg oddechowych, przewlekłe zapalenia zatok, pylica płuc, choroby stawów i stany wyczerpania. W zakładzie przyrodoleczniczym wyposażonym w nowoczesną aparaturę zabiegową prowadzi się kąpiele mineralne i inhalacje dróg oddechowych. W 2008 r. do użytku oddano kardiologiczny szpital uzdrowski [Studium... 2009, s. 9].

Do atrakcji turystycznych zaliczyć można całoroczny tor saneczkowy, wyciąg narciarski, parki linowe „Czarodziejskie Liny”, pałac w Jedlinie, neogotycki kościół ewangelicki oraz liczne imprezy kulturowe: Letnie Warsztaty Muzyczne, Dolnośląski Festiwal Zupy i Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych oraz festiwal Spotkania Trzech Kultur [Internet 2].

Jedlina-Zdrój jest jednym z dziesięciu miast uzdrowskich Dolnego Śląska, a realizowane i planowane działania są związane z żywieniem gospodarczym w sferze uzdrowsko-turystycznej. Strategia rozwoju miasta oparta jest przede wszystkim na realizacji zadań inwestycyjnych związanych z infrastrukturą turystyczną oraz tworzeniem miejsc pracy w obszarze wspierającym rozwój produktu turystycznego [Studium... 2009, s. 5].

Czynności mające zapewnić realizację założeń strategii wymagają oczywiście ogromnych nakładów finansowych. Możliwości ich finansowania upatrywano w dużej mierze w funduszach europejskich. W ramach funduszy przedakcesyjnych w 2004 r. gmina Jedlina-Zdrój uzyskała wsparcie w ramach programu SAPARD na kwotę 104 145,88 zł. W latach 2005-2008 gmina realizowała projekt inwestycyjny pod nazwą Uzdrowski Szlak Turystyczno-Rekreacyjny (budżet: 5 928.680,42 zł, w tym 3 409 364,06 z EFRR). W ramach projektu zrealizowano 12 zadań inwestycyjnych [Internet 2].

Realizacja ww. inwestycji spowodowała znaczny wzrost zainteresowania Jedliną-Zdrój ze strony turystów, kuracjuszy, a także inwestorów zewnętrznych, którzy zaczęli inwestować środki finansowe w zakup terenów pod inwestycje usługowe i turystyczne. Gmina Jedlina-Zdrój dokonała sprzedaży wielu obiektów i działek budowlanych z przeznaczeniem na działalność gospodarczą, w tym hotelowo-gastronomiczną. W celu poprawienia dostępności do obiektów turystycznych i gospodarczych zrealizowano również wiele inwestycji drogowych.

Dodatkowo w latach 2009-2012 planowana jest realizacja projektu Uzdrowski Szlak Turystyczno-Rekreacyjny II, w ramach którego m.in. nastąpi rewitalizacja parków, przebudowa wyciągu narciarskiego, rewitalizacja zabytkowej remizy strażackiej z przystosowaniem do potrzeb wystawienniczych (część inwestycji została już ukończona).

Szlak zaspokaja potrzeby rekreacyjne zarówno społeczności lokalnej Jedliny-Zdroju, a także mieszkańców pobliskich gmin, w tym w największym stopniu Wałbrzycha (możliwość wyjazdów weekendowych), jak i kuracjuszy oraz turystów. Na terenie szlaku organizowane są imprezy kulturalne i sportowe o charakterze również międzynarodowym. Udoskonalone bądź nowo powstałe obiekty sportowe (stok narciarski, tor saneczkowy, korty tenisowe, boisko) zwiększyły atrakcyjność gminy [Studium... 2009].

Tabela 1. Fundusze pomocowe Unii Europejskiej przyznane i wykorzystywane w gminie Jedlina-Zdrój w latach 2004-2013

Fundusze UE	Lata 2004-2006	Lata 2006-2008	Lata 2007-2013
SAPARD :Uzdrowski Szlak Turystyczno-Rekreacyjny	104 145,88 zł		
ZPORR, priorytet 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów, działanie 1.4. Rozwój turystyki i kultury: Uzdrowski Szlak Turystyczno-Rekreacyjny		3 409 364 zł	
ZPORR, priorytet 3. Rozwój lokalny, działanie 3.1. Obszary wiejskie: modernizacja drogi gminnej	442 889,00 zł		
ZPORR, priorytet 3. Rozwój lokalny, działanie 3.1. Obszary wiejskie: modernizacja drogi gminnej	607 622,00 zł		
ZPORR, priorytet 3. Rozwój lokalny, działanie 3.1. Obszary wiejskie: modernizacja drogi gminnej	225 395,50 zł		
RPO dla województwa dolnośląskiego, priorytet: 6 Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska, działanie: 6.1. Turystyka uzdrowska: Uzdrowski Szlak Rekreacyjno-Turystyczny			4 295 107,6 zł
RPO dla województwa dolnośląskiego, priorytet 3. Rozwój infrastruktury transportowej na Dolnym Śląsku (Transport): Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do miejsc atrakcyjnych turystycznie			2 971 000,0 zł
PROW, działanie: Odnowa i rozwój wsi: remont Centrum Kultury			465 000,0 zł
SUMA	1 380 052,38 zł	3 409 364,0 zł	7 731 107,6 zł
Dofinansowanie łącznie: 12 520 524 zł			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Jedlina-Zdrój oraz strony internetowej [Internet 2].

Wszystkie wymienione działania miały na celu zwiększenie potencjału Jedliny-Zdrój w zakresie infrastruktury turystycznej oraz przygotowanie podstaw do intensywnego rozwoju tej branży. Jednym z bardzo istotnych elementów tej polityki jest stan dostępności do miejsc atrakcyjnych turystycznie. Dlatego też gmina aplikowała o środki na realizację 8 zadań inwestycyjnych związanych z dostępnością do już stworzonych atrakcji turystycznych.

Tabela 1 przedstawia wielkość dofinansowania z funduszy unijnych w ramach poszczególnych programów pomocowych.

W sumie na działania związane z modernizacją i rewitalizacją Uzdrowskiego Szlaku Turystyczno-Rekreacyjnego uzyskano kwotę dofinansowania w wysokości 7 808 617,48 zł, co stanowi 62,4% łącznego dofinansowania w latach 2004-2013. W tym 1,5% stanowiły środki przyznane z funduszy przedakcesyjnych SAPARD, 43,5% uzyskanych środków pochodziło z ZPORR, a 55% z RPO dla województwa dolnośląskiego. Na inwestycje drogowe wykraczające poza wspomniany szlak turystyczny otrzymano kwotę dofinansowania w wysokości 4 246 906,5 zł, co stanowiło 34% przyznanego dofinansowania. Największe kwoty dofinansowania uzyskano na lata 2007-2013 i stanowiły one 62% łącznego dofinansowania, w latach 2006-2008 uzyskano 27% wielkości przyznaných środków, przy czym dodać tu trzeba fundusze przyznane na lata 2007-2013, a wykorzystane już w latach 2007-2008. Najmniejszy udział dofinansowania (11%) uzyskano w początkowym okresie, tj. gdy dopiero budowano strategię rozwoju turystyki w gminie i wdrażano się w procedury przyznawania dofinansowań z funduszy przedakcesyjnych.

Na podstawie analizy wielkości wykorzystania funduszy unijnych można stwierdzić, że zostały one w większości przeznaczone na rozwój infrastruktury turystycznej – 62%. Świadczy to o świadomym wyborze turystyki jako głównego czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Jedlina-Zdrój i jej czynnym wspieraniu przy wykorzystaniu dostępnych środków.

Działalność samorządu lokalnego została już wielokrotnie zauważona i doceniona, m.in. przyznaniem Dolnośląskiego Klucza Sukcesu dla najbardziej gospodarnej gminy miejskiej i miejsko-wiejskiej oraz wielokrotnymi nominacjami do tego tytułu.

W rankingu pisma „Wspólnota” – pisma samorządu terytorialnego (wyd. nr 37/939 z dnia 12 września 2009 r.), Jedlina-Zdrój plasowała się w czołówce gmin wykorzystujących fundusze zagraniczne w inwestycjach. Przyjęto np. wskaźnik: wielkość środków zagranicznych na jednego mieszkańca – Jedlina zajęła 6 miejsce w Polsce, wyprzedzając Karpacz, Krynicy Zdrój, Szczyrk czy Darłowo. Drugi wskaźnik to wielkość środków przeznaczonych na inwestycje wspierane z pieniędzy zagranicznych jako procent całych wydatków majątkowych jednostki samorządu, Jedlina zajęła 3 miejsce w skali kraju. Wskaźniki odnoszą się do wydatków już poniesionych i wykazanych w budżetach samorządów, a nie sum planowanych czy też przyznaných.

Obok działań samorządu lokalnego swoją aktywność w dziedzinie pozyskiwania funduszy unijnych wykazali prywatni przedsiębiorcy, tj. właściciel pałacu, któ-

ry otrzymał dofinansowanie na budowę hotelu. Inwestycja obejmuje przebudowę budynku gospodarczego, wchodzącego w skład kompleksu pałacowo-parkowego z przeznaczeniem na działalność noclegowo-gastronomiczną i szkoleniowo-konferencyjną oraz na potrzeby turystyki biznesowej, a także organizacji imprez okolicznościowych. Uruchomienie nowego obiektu o standardzie *** planowane jest w roku 2011. Koszt inwestycji to 5,2 mln zł.

Rozwój społeczny i ekonomiczny Jedliny-Zdroju, oparty na przemyśle turystycznym, jest możliwy dzięki ciągłym inwestycjom w infrastrukturę, w tym również drogową, związaną z dostępem do atrakcji turystycznych. Fundusze Unii Europejskiej zarówno umożliwiły realizację niektórych zadań nałożonych przez ustawodawstwo na gminy uzdrowiskowe, jak i przyczyniły się do osiągnięcia części celów związanych z rozwojem innych form turystyki na tym obszarze.

Oczywiście nadal pozostaje wiele do zrobienia, zwłaszcza w dziedzinie marketingu oraz kapitału ludzkiego, ale zapewnienie podstawowej infrastruktury turystycznej i paraturystycznej przyczyniło się w widoczny sposób do rozwoju turystyki.

5. Podsumowanie

Wykorzystanie funduszy pomocowych Unii Europejskiej ma bardzo duże znaczenie dla rozwoju turystyki. Pomimo iż niewiele z funduszy unijnych bezpośrednio dotyczy turystyki, to inwestycje w infrastrukturę techniczną i społeczną powodują, że tworzone są podstawy do dalszych działań, które będą ściśle wiązać się z turystyką i jej rozwojem. Ograniczone możliwości budżetowe samorządów gminnych w małych miejscowościach turystycznych często powodują zaniechanie jakichkolwiek działań. Dzięki pomocy finansowej UE nie można już tłumaczyć marazmu brakiem pieniędzy, gdyż są one dostępne „dla każdego”. Gminy, które przez turystykę dążą do rozwoju społeczno-gospodarczego, poza zadaniami zleconymi przez ustawodawcę, podejmują dodatkowe czynności mające wspierać rozwój turystyki. Odgrywają rolę głównego inwestora na danym terenie, w zakresie inwestycji zarówno paraturystycznych, czyli tworzenia infrastruktury społecznej i technicznej, jak i turystycznych. Wynika to po części z wielkości środków finansowych pozostających do dyspozycji samorządu, jak i możliwości korzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Ponieważ wszystkie inwestycje realizowane przez samorządy terytorialne mają lub mogą mieć wpływ na rozwój turystyki, muszą być wnikliwie analizowane [Nawrot, Zmysłony 2004, s. 53], a skutki ich realizacji rozpatrywane w długim okresie. Strategiczne ujęcie planowanych i realizowanych inwestycji oraz długoterminowe programowanie rozwoju turystyki jest podstawą ubiegania się o środki unijne oraz czynnikiem sukcesu przy ich rozdziale.

Literatura

- Adamska B., Omatek A., Dymarska E., *Jedlina-Zdrój – Studium historyczno-urbanistyczne*, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego we Wrocławiu, Wrocław 1998.
- Borkowski K., Mazanek L., *Rola i zadania samorządu terytorialnego w tworzeniu regionalnego produktu turystycznego*, [w:] *Rola i zadania samorządu terytorialnego w rozwoju gospodarki turystycznej*, red. R. Gałęcki, Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu, Łowicz 2004.
- Butowski L., *Finansowanie projektów turystycznych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej w Lublinie, Warszawa-Lublin 2005.
- Dziemianowicz W., Mackiewicz M., Malinowska E., Misiąg W., Tomalak M., *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2001.
- EGERIA Doradztwo. Szkolenia, Jedlina Zdrój 2009.
- Jędrzejczyk I., *PPP w realizacji projektów inwestycyjnych w regionie*, [w:] *Kształtowanie jakości produktu turystycznego z zachowaniem rozwoju zrównoważonego*, Instytut Turystyki, Warszawa 2004.
- Kachniewska M., *Emisja obligacji komunalnych jako czynnik konkurencyjności regionu turystycznego*, [w:] *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, red. G. Gołębski, AE, Poznań 2008.
- Kornak A.S., Rapacz A., *Zarządzanie turystyką i jej podmiotami w miejscowości i regionie*, AE, Wrocław 2001.
- Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010.
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
- Nawrot L., Zmyślony P., *Inwestor czy synergetyk: rola samorządu terytorialnego w rozwoju turystyki*, [w:] *Rola i zadania samorządu terytorialnego w rozwoju gospodarki turystycznej*, red. R. Gałęcki, Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu, Łowicz 2004.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jedlina-Zdrój*, Jedlina-Zdrój 2010.
- Studium Wykonalności. „Uzdrowski Szlak Turystyczno-Rekreacyjny w Jedlinie-Zdroju – etap II”. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowskim, uzdrowskich i obszarach ochrony uzdrowskiej oraz o gminach uzdrowskich, DzU nr 167, poz. 1399.
- Wojtaszczyk A.K. (red.), *Fundusze strukturalne i polityka regionalna Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2005.
- „Wspólnota” 12.09.2009, wyd. nr 37/939.
- Zmyślony P., *Partnerstwo i przywództwo w regionie turystycznym*, AE, Poznań 2008.

Źródła internetowe

- [1] www.fundusze-pomocowe.pl/.
- [2] www.jedlinazdroj.com.pl/.
- [3] www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich.
- [4] www.pois.gov.pl.

STRUCTURAL FUNDS OF THE EUROPEAN UNION IN THE DEVELOPMENT OF SMALL TOURIST PLACES (ON THE EXAMPLE OF JEDLINA-ZDRÓJ)

Summary: The problems of tourism development concern mainly small tourist places that are not important for a region or a country touristic values, or that are not prepared and promoted enough. The purpose of this article is to indicate the capabilities of making use of the European Union funds for tourist development in regions. In this chapter the author makes an attempt to answer the question to what degree the European funds help for tourist development.